

Profesor Anton Strle

Ob destletnici smrti

Prelat prof. dr. Anton Strle (21. 1. 1915–20. 10. 2003) je bil izreden človek in duhovnik. Ob deseti obletnici njegove smrti je bilo na Plečnikovih Žalah v Ljubljani (19. oktobra 2013) zahvalno spominsko bogoslužje: najprej molitvena ura pred Najsvetejšim in nato sveta maša. Somaševanje je vodil škof msgr. Andrej Glavan, apostolski administrator ljubljanske nadškofije. Po sveti maši je postulator p. dr. Andrej Pirš FSO predstavil prizadevanja za uradni začetek škofijskega postopka za Strletovo beatifikacijo, nato smo odšli k Strletovemu grobu in se v molitvi zahvalili Bogu za njegov zgled pogumnega pričevanja in nesebičnega služenja v dušnem pastirstvu in profesorsko-vzgojnem poslanstvu. Pridiga škofa Andreja Glavana je objavljena posebej. Pričujoči članek ima tri dele: 1. Strletova življenjska pot, 2. Strletova profesorska in znanstvena dejavnost, 3. Strletov pomen za teologijo na Slovenskem.

1. STRLETOVA ŽIVLJENJSKA POT

Gospod Anton Strle je bil svetniški človek.¹ Za svojo novo mašo, ki jo je obhajal v začetku druge svetovne vojne, 13. julija 1941 pri Svetem Vidu nad Cerknico, je izbral geslo "Povsod Boga." Temu vodilo je ostal neomajno zvest v vseh okoliščinah svojega življenja. Kot duhovni pomočnik na Planini pri Rakeku je pred nastopom svoje profesorske službe leta 1956 sestavil naslednji Curriculum vitae: "Rojen 21. 1. 1915 v majhni vasi Osrednek št. 13, župnija in občina Sv. Vid nad Cerknico. Oče Jožef, četrtezemljak, mati Ivana, rojena Intihar, doma iz Bukovca, Rob pri Velikih Laščah. V družini je bilo 8 otrok, od katerih so 3 kmalu

po krstu umrli. Anton je bil 6. otrok. Oče je umrl 8. 4. 1921, mati pa 8. 1. 1932. V dvo-, pozneje trirazredno osnovno šolo je hodil v eno uro oddaljeni Sv. Vid. Po nasvetu učiteljev ga je mati kljub težkim gospodarskim razmeram poslala na gimnazijo – škofijsko klasično v Št. Vidu nad Ljubljano. Ker pa je bil star že 14 let in pol, je bil odklonjen. S pomočjo župnika in pisatelja Janeza Puclja se je pripravljal zasebno na izpit čez prvo in drugo gimnazijo, ki ga je naslednje šolsko leto napravil na klasični gimnaziji v Ljubljani. Sedaj ga starost ni več ovirala in je bil jeseni 1930 sprejet v škofove zavode, kjer je 1936 napravil zrelostni izpit. V 4. gimnazijskem razredu je že bilo na tem, da študij prekine, ker mu je umrla

mati. Rešila ga je zaradi štipendije Kat. tisk. društva zelo znižana oskrbovalnina; deloma si je pomagal z inštrukcijami. Ob profesorju dr. Brezniku in deloma ob prof. Šolarju je dobil veselje do slavistike, vendar se je po zrelostnem izpitu odločil za semenišče. Kot bogoslovec 5. letnika je bil nameščen za prefekta v dijaškem konviktu v Marijanišču. Tu se je hkrati pripravljaval na mašniško posvečenje, ki ga je prejel 29. 6. 1941 v ljubljanski stolnici. Zdaj je opravljal prezbiterijske posle v stolnici in semenišču in bil zato prefektovske službe razrešen. Po dovršenem rednem bogoslovnem študiju mu je bila 7. 7. 1942 izstavljena diploma. 31. 10. istega leta mu je bil dan dekret za kaplana pri Sv. Vidu nad Cerknico, kamor pa ni prišel službovat, ker je bil spet nastavljen za prefekta v Marijanišču. Po želji ordinarija je začel izdelovati tezo za doktorat in se pripravljaval na rigorozne, ki jih je izvršil pred božičem 1943, nekaj dni za tem pa tudi branil tezo z naslovom *"Naravno hrepenenje po nadnaravnem smotru po nauku sv. Tomaža Akvinskega"*. Promocija se je izvršila potem, ko je bil dotiskan del disertacije, 23. 3. 1944. V tem času mu je vodstvo tedanje katoliške akcije ponudilo gradivo za življenjepis rajnega dijaka Alojzija Grozdeta in ga naprosilo, naj sestavi življenjepis tega člana, ki je bil znan kot zelo priden in vesten dijak in bi mogel biti v vzpodbudo k pridnosti in globokemu verskemu življenju tudi drugim. Po dolgem prigovarjanju je v naslovu imenovani to storil. Brošura je izšla jeseni 1944 in je bolj ureditev gradiva; da je pisana z verskim, ne pa s političnim namenom, to pa se – upošteva razmere – dovolj jasno vidi.

Jeseni leta 1944 je dobil dekret za honorarnega nastavnika za verouk na realni gimnaziji v Novem mestu. Službo je mogel nastopiti šele ob koncu novembra, ker mu nemška okupacijska oblast prej ni dovolila. Na gimnaziji je poučeval verouk v vseh razredih, nekaj časa v osmem razredu tudi "temelje filozofije". V začetku maja 1945 se je z nekaterimi drugimi civilisti odpravil na pot v Ljubljano. Pri Zalogu oziroma Črnučah ga je govorica o

obstreljevanju Ljubljane zanesla z množico drugih civilistov proti Gorenjski in Koroški, kjer je bil od osvobodilne vojske zajet in odveden v bivši zavod sv. Stanislava. Od tam je bil brez sodbe izpuščen² 18. 7. in bil jeseni istega leta nastavljen za kaplana-subsidiarija pri Sv. Petru v Ljubljani. Pomladi leta 1946 je bil nastavljen tudi za kateheta na ljudski šoli Ledina, kjer je poučeval do konca šolskega leta 1946/47. Decembra 1946 je bil nastavljen za stolnega kaplana v Ljubljani.

26. 7. 1947 je bil aretiran in po dvomesečnem preiskovalnem zaporu 1. 9. obsojen v Novem mestu na pet let strogega zapore in tri leta izgube državljanskih pravic. Obtožnica, ki jo je dobil v roke le za kako uro pred razpravo, mu je očitala, da je dajal moralno oporo Veri Štekar, članici deklinške katoliške akcije, ki je bila doma iz Šmihela pri Novem mestu, pa se je v maju 1945 od tam izselila in se nastanila v občini Št. Jernej pri Novem mestu, ne da bi se krajevnim oblastem prijavila. Pri Veri Štekar sta se namreč dobili dve naslovnikovi pismi, ki sta sami po sebi le verske vsebine, a ju je imenovana smatrala za spodbudo, naj se nikar še ne prijavi. Prav tako je razumela nekatere naslovnikove besede, ko ga je obiskala v Ljubljani, čeprav je sama pri preiskavi priznala, da ji direktno naslovnik k vztrajanju v ilegali ni svetoval. K višini kazni je prispevala tudi točka, ki se je glasila v obtožnici nekako takole: "V pridigah je govoril, da je nedeljsko delo hlapčevsko in nedovoljeno in je s tem oviral izvedbo petletke." Zapor je več kot en mesec prestajal v Novem mestu, potem skoraj 2 leti v Ljubljani, več kot eno leto in pol v Mariboru, zopet nekaj tednov v Novem mestu, potem pa je bil na delu v bližini Ljubljane (Žale in Medvode). Na svobodo je bil izpuščen 26. 7. 1952,³ omejitev državljanskih pravic pa je potekla 26. 7. 1955. Vrhovno sodišče Republike Slovenije je na seji 6. junija 2013 razsodilo naslednje: "Zahtevi za varstvo zakonitosti se ugotovi in se izpodbijana sodba glede obsojenega Antona Strleta spremeni tako, da se obd. Anton Strle, sin Jožeta in Ivane, rojene Intihar, rojen 21. 1. 1915 v Osredku nad

Cerknico, duhovnik, umrl dne 20. 10. 2003, iz razloga po 1. točki 358. Zakona o kazenskem postopku oprosti obtožbe."⁴

Po prestanku zopora ga je ordinarij poslal na Planino pri Rakeku, da bi bil v pomoč tamkajšnjemu župnijskemu upravitelju Vojku Seljaku, ki je z Unca upravljal tudi Planino. 28. 4. 1953 je bil imenovan za župnijskega upravitelja na Planini. V tem času je bil enkrat kaznovan z denarno kaznijo 1000 din, ker je ob pomanjkanju obrtnikov v tem kraju izročil streho na cerkvi v popravilo obrtniku, ki obrti ni bil upravičen izvrševati. Odločba o prekršku je bila izdaja v Postojni dne 13. 3. 1954. Drugih težav glede razmerja do krajevnih oblasti ni imel.

Razen v strogo verskih, ni bil nikoli včlanjen v nobenih organizacijah, saj ga zunanje delo nikoli ni pritegovalo. Tudi njegovi domači niso bili politično nikdar izpostavljeni. Za časa okupacije je bila od Italijanov požgana naslovnikova rojstna hiša z vsemi gospodarskimi poslopji vred, najstarejši brat Jože, tedaj gospodar na domu, je bil hkrati z mnogimi drugimi vaščani in občani ubit kot talec, dva brata pa sta bila odvedena v internacijo na Rab oziroma v Gonars, od kjer sta se onemogla vrnila po več kot enem letu. Slovenska narodna zavednost je bila v družini stalna last. En brat je sedaj tovarniški delavec v Ljubljani, drugi je glavni računovodja pri Zvezi kmetijskih zadrug v Ljubljani, sestra je vdova po malem posestniku, ki so ga med okupacijo ubili Italijani.

Vedno ga je zanimala dogmatika, zlasti iz spekulativne strani. V tujino ni nikoli odšel zato, da bi se izpopolnjeval. Sam ni imel sredstev, predstojniki pa že zato niso mogli misliti na to, ker je bil bolj bolehen. Zadnja tri leta je zopet začel z znanstvenim delom. V Zborniku teološke fakultete v Ljubljani so v l. 1954 in naslednjem izšle tele razprave."⁵

Dr. Strle je svojo predavateljsko dejavnost na Teološki fakulteti začel leta 1956 kot honorarni predavatelj za dogmatiko. Dekan dr. Stanko Cajncar je dne 20. maja 1956, številka 127 pisal Komisiji za verska vprašanja pri

Izvršnem svetu L. R. Slovenije v Ljubljani. V tem dopisu je sporočil pristojnemu organu soglasen sklep teološke fakultete *postaviti tov. dr. Antona Strleta za honorarnega predavatelja za dogmatiko* ter navedel razloge. Odgovor je bil pozitiven. A že kmalu na začetku je prišlo do zapletov. Dr. Strle je bil leta 1957 "zaradi vzbujanja verske nestrpnosti" v Ljubljani obsojen na 6 mesecev, a pomiloščen na 2 meseca. Razlog: na župniji je obiskal neko družino in vprašal, zakaj njihov sin ne hodi redno k verouku. Fantova mama ga je prijavila. Kako je bilo ubogemu duhovniku pri srcu, razberemo iz njegovega dnevnika dne 20. 2. 1957: "Če bom moral spet v zapor, prepustim to Bogu. Morda B. hoče od mene to za pokoro, ker je prostovoljno delam premalo. In kako silno je pokora potrebna! Saj duhovnik v svojem delu prihaja v stik z reko greha. Če sem se Bogu ponudil v žrtev – ah, kako slábo – ne bom jemal besede nazaj. Dokler sem na svobodi, mora biti moja askeza predvsem v discipliniranem delu. Morda sem v svoji samovoljnosti zdravju sam škodoval, da sedaj ne premorem ne toliko čutja in ne posta. Morda me hoče B. očistiti tolikerih pogreškov in podzavestno posvetnih namenov, ki brodirajo v meni. Confido!"⁶ Neomajno zaupanje, kakor ga v najhujših trenutkih izreka tudi Božji služabnik škof Anton Vovk: "In Domino confido."

Glede na to, da je dr. Strle tisto leto kot honorarni predavatelj že predaval dogmatiko na Teološki fakulteti, so ugodili njegovi in dekanovi prošnji in preložili prestajanje kazni na poletje.⁷ Dokument Okrajinskega ljudskega odbora Ljubljane-tajništvo za notranje zadeve z dne 5. 4. 1957, številka III 4005/2-57, je odločba z utemeljitvijo. Glasi se: "Na prošnjo obsojenega dr. Strle Antona iz Planine pri Rakeku številka 33 z dne 24. 3. 1957 za odlog nastopa kazni Tajništvo za notranje zadeve OLO Ljubljana na podlagi čl. 30 Zakona o izvršitvi kazni varnostnih ukrepov in vzgojno poboljševalnih ukrepov (Ur. L. FLRJ številka 47-436/51) odloča: Prošnji se ugodí. Obsojencu se nastop kazni odloži

do 1. 7. 1957. Kazen zavora mora nastopiti dne 1. 7. 1957 v Okrajnih zaporih v Ljubljani, Miklošičeva 9, sicer bo odrejen prisilni privod. Utemeljitev: Obsojenec v svoji prošnji za odlog nastopa kazni navaja, da je profesor na teološki fakulteti in ima predavanja do konca meseca maja, izpite pa do konca meseca junija. Prošnji prilaga tudi tozadevno potrdilo teološke fakultete z dne 23. 3. 1957.⁸ Z ozirom na navedeno se v smislu določil čl. 30 ZIK prošnji ugotovi in nastop kazni odloži do 1. 7. 1957. (itd.). Po pooblastilu načelnika: Albina Ljubič."

Nekaj dni po izpustitvi na svobodo je Strle poleg nekaterih imen sojetnikov špartansko kratko zapisal: "Moj sklep: Age quod agis! Treba paziti na zbranost, zakoreninjenost v B."⁹ Sicer pa njegovi sotrpini pričujejo, da je dr. Strle tudi čas v zaporu, kolikor je bilo sploh mogoče, skrbno uporabljal za molitev in študij.

Presenetljiv je dnevnik, ki ga je dr. Strle pisal v tekoči francoščini julija in avgusta 1958, ko se je v Parizu na Institut Catholique izpopolnjeval v znanju francoskega jezika in tam dosegel tudi diplomu. Z zanimanjem je spoznaval veliko umetnost v cerkvah in muzejih, poromal je v Lisieux in Lurd. Z občudovanjem lepote in s premišljevalno molitvijo je hranil svojega duha.

V tem času je dr. Strle postal docent. Imenovanje je podpisal veliki kancler teološke fakultete v Ljubljani, škof-administrator Anton Vovk dne 10. maja 1958. Kmalu za tem (18. avgusta 1958) mu je škof Vovk posredoval Nihil obstat sv. kongregacije za semenišča in univerze z dne 12. junija 1958 ter mu obenem podelil kanonično misijo. Dne 24. novembra 1958 mu je škof Vovk sporočil: "Ker že nekaj časa vršite službo profesorja na teološki fakulteti v Ljubljani in da se boste mogli temu poklicu ves posvetiti, Vas s tem dekretom razrešujem službe žup. upravitelja v Planini pri Rakeku."¹⁰ Veliki kancler nadškof Jožef Pogačnik je docenta dr. Antona Strleta dne 6. nov. 1967 imenoval za izrednega profesorja sistematike teologije, dne 24. novembra

1972 za rednega profesorja za sistematično teologijo. Vmes je bil prof. Strle v dušnem pastirstvu kot duhovni pomočnik od 1959 do 1966 zaporedoma v Javorju pod Lj., v Dravljah in Preski, od 1966 naprej pri sv. Trojici v Ljubljani. Kot profesor je stopil v pokoj z akademskim letom 1985/1986. Papež Pavel VI. ga je 18. 5. 1977 imenoval za svojega *častnega prelata*. Od 1960 je bil prosinodalni eksaminator, od 1964 nadškofijski cenzor. Bil je član doktrinalne komisije pri Jugoslovanski škofovski konferenci in član Mednarodne teološke komisije pri Svetem sedežu (od 1974 do 1979). Slovenska akademija znanosti in umetnosti ga je kot strokovnjaka vabila k sodelovanju že od 1964 dalje. Leta 1970 pa je postal "terminološki svetovalec za religiozno izrazoslovje" pri Slovarju slovenskega knjižnega jezika, ki ga je pripravljala SAZU.

Profesor Anton Strle je umrl 20. oktobra 2003 v Ljubljani. Pri njegovem pogrebu so bili vsi tedanji slovenski škofje, številni duhovniki, redovniki in redovnice ter verni laiki.

2. STRLETOVA PROFESORSKA IN ZNANSTVENA DEJAVNOST

Dr. Anton Strele je kar trideset let (od 1956 do 1986) predaval dogmatiko in delno tudi patrologijo na Teološki fakulteti v Ljubljani. Svoje številne znanstvene razprave in članke je objavljaval v Zborniku Teološke fakultete v Ljubljani ter nato v Bogoslovnem vestniku. Z razpravami, članki, poročili in prevodi je sodeloval tudi v Cerkvi v sedanjem svetu, v Družini in nekaj malega v Znamenju; objavljaval je tudi na Hrvaškem: Bogoslovna smotra ter Svesci-Communio v Zagrebu, FTI v Zagrebu, Služba božja v Makarski idr.

Naj vsaj okvirno navedem Strletova teološka in znanstvena dela. S skrajno osebno skromnostjo in neutrudnim delom je prof. Strle ustvaril skoraj nepregledno teološko delo. Seznam njegovih pisnih del je izredno obsežen. Razdeljen je v naslednje enote: A: 45 knjig in skript; B: 75 razprav; C: 65 raziskav in 110 člankov; D: 70 recenzij; E: 36 prevodov; F:

33 spremnih besed. Kot mentor je prof. Strle spremljal 100 diplomantov, 10 kandidatov za magisterij in 13 kandidatov za doktorat.¹¹

Glede *knjig in skript* je dobro znano vsem duhovnikom, ki smo pri njem študirali, da nas je prof. Strle domala vsako leto zasipal z izdajo svojih novih skript za naslednja področja dogmatične teologije: Zakramenti (veliko izdaj), Kristologija in soteriologija (veliko izdaj in več delov), Mariologija, Zakrament sv. zakona, Osnovne resnice o Kristusu in Mariji, Uvod v metodiko znanstvenega dela (več izdaj), Kristologija in soteriologija, Kristusova milost, Delovanje Svetega Duha po zakramentih, O skrivnosti Boga, Teološka antropologija (več izdaj), O veri, upanju in ljubezni, Kristologija in soteriologija (prenovljena in dopolnjena izdaja), Patrologija (Zahodni očetje), Odpustki, Skrivnost Boga, Vera Cerkev, Teološka antropologija II: Kristusova milost, Eshatologija (Smrt in večno življenje), Koncilski odloki 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora, V tretje tisočletje z Marijo, Krščanska eksistenca. Naš veliki učitelj je pogosto v enem letu izdal tudi pet ali šest skript (recimo 1968 in 1971). Bogoslovci smo jih razmnoževali, zlagali in vezali. Avtor je civilni tipkarici vestno plačal njeno delo, nato pa je svoj izdelek podaril skriptarni in vsem študentom. Šele leta 1977 je v tisku izšla njegova preljuba knjiga *Skrivnost Boga*. Njen avtor je bil žalosten zaradi slabega tiska v tej knjigi, posvečeni troedinemu Bogu, zato si je vedno želel dostojen ponatis. Šele v času njegove upokojitve so pri Družini izšle štiri zajetne knjige Strletovih Izbranih spisov; 1. Vem, komu sem veroval. Vera in razodetje (Lj. 1988), 2. Živo upanje. Velikonočna skrivnost. *Avtorjeva bibliografija* (Lj. 1990), 3. Božja slava – živi človek. Teološka antropologija (Lj. 1992), 4. Teologi za prihodnost (Lj. 1998). Spremno besedo k 1., 2. in 4. zvezku je napisal nadškof dr. Alojzij Šuštar, k 3. zvezku pa kardinal Joseph Ratzinger. Značilna je bila reakcija prof. Strleta, tedaj ko sem mu pokazal spremno besedo kardinala Josepha Ratzingerja. Odločno je dejal: "To sme iziti šele po

moji smrti." Seveda je bilo besedilo objavljeno že tedaj. A kaj se je zgodilo? Medtem ko je prof. Strle vedno odkupil precej svojih knjig in jih (kakor tudi vsa svoja skripta) podaril bogoslovcem in drugim ljudem, je v tem primeru precej knjig z Ratzingerjevo spremno besedo zadržal ... Tako je ostal zvest samemu sebi. Božja previdnost pa je izbrala kardinala J. Ratzingerja za papeža Benedikta XVI. Tako ima njegova spremna beseda zdaj še večjo tehtnost.

Glede *razprav* je mogoče na tem mestu reči samo to, da gre za res vrhunske znanstvene dosežke, ki so večinoma objavljeni v Bogoslovnem vestniku in presegajo običajno dolžino drugih razprav.

Pregledi so zrcalo časa in dogajanj na teološkem področju doma in na tujem. Prof. Strle je redno in budno spremljal vse dogodke in vse publikacije v življenju teologije in Cerkev. Kdor bo poslej uporabljal revije, knjige in leksikone v knjižnici Teološke fakultete (da o njegovih lastnih knjigah sploh ne govorimo), bo ob robu člankov in na koncu knjig našel z ošiljenim svinčnikom zapisane zaznamke in navedbe strani. Pogosto je del besedila prevedel ali knjigo vsebinsko povzel ter liste vstavil v knjigo. Nekaj tega mu je uspelo objaviti. Veliko njegovih skrbnih zapiskov, prevodov, povzetkov, konceptov in komentarjev je ostalo v rokopisu.

Ko pregledujemo *članke*, se šele zavemo, kako velik je naš avtor. Poleg običajnih člankov je v tej skupini navedenih kar petdeset mojstrskih predstavitev vseh Gospodovih in Marijinih praznikov v cerkvenem letu, objavljenih v dveh izdajah monumentalne knjige v štirih oz. petih zvezkih *Leto svetnikov*.¹² Tukaj je po soglasnem prepričanju slovenskih bralcev strnjen Strletov genij. V teh "50 člankih" je ves Strle: znanstvenik in svetnik! Gospod Strle mi je vsako leto pred praznikom Vseh svetih izrekel misel kardinala J. H. Newmana: "Moja duša naj bo s svetniki!"

Ocene in predstavitve teoloških in duhovnih del iz tujih jezikov, ter zlasti številni Strletovi prevodi cerkvenih dokumentov in drugih

pomembnih spisov nam spet postavijo pred oči veličino našega spoštovanega profesorja. Z eno besedo: bil je *cerkveni človek, anima ecclesiastica*. K tej skupini njegovega delovanja moramo dostaviti neizmerno število zahtevnih teoloških spisov, ki jih je dr. Strle lektoriral z izjemno natančnostjo od črke do črke, od besede do besede, od stavka do stavka. Obstaja cela vrsta cerkvenih dokumentov, razprav in duhovnih spisov. Kot škofijski cenzor je lektoriral številne knjige in revije; naj posebej omenim Katekizem katoliške Cerkve¹³ in Mednarodno katoliško revijo *Communio*.

Pomemben prispevek za teologijo v našem jezikovnem prostoru je tudi njegov izbor in prevod iz Denzinger-Schönmetzerja s temeljitimi uvodi. Delo nosi naslov *"Vera Cerkve"*.¹⁴ Drugo, prav tako nepogrešljivo in osrednje delo je njegov prenovljeni in izpopolnjeni prevod vseh dokumentov drugega vatikanskega koncila s pripadajočimi strokovnimi uvodi in kazali.¹⁵ Strletov članek *"Koncilski odloki" in poštenost*¹⁶ pojasni veliko in nesebično delo: "Peter Požauko piše na str. 569 lanskega Znamenja, da je Kleines Konzilskompedium citiran šele na str. 17. To drži in ne drži. Res je, da je na str. 17 naveden, in sicer zato, ker se 'Splošni uvod' šele tam opira na Rahnerja izrazito, medtem ko prej navajam J. Ratzingerja, H. Künga, J. Bauerja, Fr. Grivca, H. Jedina ter G. de Jaifva, ki v Kleines Konzilskompedium nikjer niso navedeni. 'Splošni uvod' (9–50) sem napisal v bistvu neodvisno od uvoda v Kl. Konzilskompedium, čeprav govorim o istih stvareh in moram navajati iste podatke. Z druge strani pa ona trditev ne drži. V 'Spremini besedi' pravi rajni nadškof dr. J. Pogačnik: 'Poleg prevoda vseh koncilskih dokumentov vsebuje druga izdaja tudi naslednje: Najprej splošen uvod o koncilih v splošnem in posebej o 2. vatikanskem vesoljnem cerkvenem zboru. Dalje ima 16 posebnih uvodov, ki podajajo najpotrebnejša pojasnila o nastanku, vsebini in pomembnosti posameznih odlokov, pa tudi kratko, jedrnato razlago celotnega besedila, kjerkoli se zdi to potrebno. Ob koncu je še

obširno stvarno kazalo za vse odloke skupaj. To kazalo bo moglo zelo olajšati uporabo koncilskih besedil. Napravljeno je po zgledu znanega Rahner-Vorgrimlerjevega 'Kleines Konzilskompedium.'" (str. 7)

Posebni uvodi se opirajo na Rahner-Vorgrimlerjeve zato, ker navajajo le bistvene podatke in opozorila na pomembna mesta, in to izredno kratko in stvarno, brez vsega tistega, kar ni nujno potrebno. Samo po sebi je razumljivo: če z enim kratkim stavkom izrazim npr. vsebino 45. člena dogmatične konstitucije o Cerkvi, ne bom mogel povedati kaj dosti drugače kakor Rahner-Vorgrimler, ko gre vendar za isto stvar. Vendar sem mnogo stvari tudi v teh posebnih uvodih, ki so čisto kratki, povedal zelo drugače, npr. za konstitucijo o bogoslužju. Ob koncu uvodov sem moral upoštevati tiste dokumente, ki so po koncilu izšli v slovenskem prevodu. Zato ni bilo potrebno, da si priskrbim najnovejšo izdajo imenovanega Konzilskompedium, saj so izdaje, kolikor mi je znano, nespremenjene, le ob koncu uvodov dodajajo podatke o novjših dokumentih; koncilskih poslanic in uvoda vanje Konzilskompedium sploh nima, medtem ko naši 'Koncilski dokumenti' dodajajo oboje. Mislim tudi, da imam pravico, da iz utemeljenih razlogov večkrat izrazim tudi drugačno mnenje, kakor pa je izraženo v Konzilskompedium, in da značilna Rahner-Vorgrimlerjeva mnenja posebej naglasim. 'Lastnih izmislekov' niti od daleč nisem name-raval podajati, ker gre v knjigi le za koncilске dokumente in za priročnik, kjer je mogoče najti tisto, kar je izrazil 2. vatikanski koncil, in pa nekatere najpotrebnejše podatke, ki jih je treba 'preprosto prepisati'. Nisem mogel reči, da je to prevod Rahner-Vorgrimlerjevega Konzilskompedium, pa tudi prireditel ni. Da pa so se 'Koncilski odloki' zgledovali po njem, je še enkrat povedano ob začetku kazala (str. 685). Želel sem ostati neimenovan, kakor je bilo to tudi pri 1. slovenski izdaji koncilskih odlokov, ko razni prevajalci in sestavljalci v nečem bolj obširnih in 'izvirnih' uvodov sploh niso bili podpisani (tudi jaz ne). Šlo mi

je le za 'predelano in prečiščeno' drugo izdajo slovenskega prevoda koncilskih dokumentov, za kar me je naprosil rajni nadškof in za kar sem uporabil mnogo časa in moči, ne da bi hotel sprejeti kak honorar za to. Odločilno je slovensko besedilo koncilskih odlokov. Drugo je bolj postransko, kvečjemu skromen, na najmanjši obseg skrčen pomoček, za katerega si ne pripisujem nikakršnih posebnih zaslug ali izvirnosti. Mislim, da je za poštenost treba upoštevati tudi vse to. A. Strle. Ljubljana, 4. januarja 1981."

Tudi sicer si je prof. Strle z vsemi močmi prizadeval, da bi bil pristen razlagalec koncila. Zavzemal se je za resnično prenovno krščanskega življenja v duhu drugega vatikanskega koncila. Temu cilju so bile posvečene številne

študije, komentarji, članki in predavanja našega prof. dr. Antona Strleta. Dodati je treba številne *uvode, spremne besede in kazala*, ki jih je dr. Strle z izjemno natančnostjo sestavil s preprostimi listki, tako rekoč "peš", ko še ni bilo računalnikov. Končni cilj vsega njegovega prizadevanja je bilo popolno sprejetje koncila in njegovega praktičnega uresničevanja: nove evangelizacije in ponovnega pokristjanjenja Evrope. Vedno znova ugotavljamo, da je bil naš veliki teolog povsem doma ne le v klasični teološki literaturi, ampak vedno na tekočem tudi z dosežki vodilnih teologov našega časa. Razumljivo je, da najpomembnejši avtorji v njegovih delih vedno znova najdejo živ odmev. Pogosto jih navaja. Tako posreduje našemu ljudstvu

vedno veljavna spoznanja katoliške teologije v najboljšem pomenu besede.

3. STRLETOV POMEN ZA TEOLOGIJO NA SLOVENSKEM

V zgornjem kratkem prikazu Strletove znanstvene dejavnosti moremo vsaj malo odkriti njegovo izredno razgledanost in neverjetno ustvarjalnost. V središču Strletovega dela je bilo prizadevanje za "sveto teologijo". Takole piše v nekem pismu: "Proti koncu junija 1958 je umrl dr. Franc Jerè. Dva ali tri dni pred njegovo smrtjo sem ga še zadnjič obiskal v njegovi sobi v 2. nadstropju ljubljanskega semenišča. ... Moj obisk je bil čisto kratek. In pri slovesu je dr. Jerè spet izrekel besede, ki so se mi neizbrisno vtisnile v spomin: 'Bog daj, da bi veliko napravili za sveto teologijo!' ... Kolikokrat so mi potem te zadnje besede Jeretove prihajale s takšno jasnostjo v spomin! 'Sveta teologija!' 'Sveta' ... Ko so mi prišle v roke čudne teološke razprave in knjige, ko so se mi kričeče vsiljevali nazori, ki so se oblekli v pisano in bleščeče perje modernosti, mi niti za trenutek niso mogli pridobiti duše in srca. Kakor da bi se vame zapičile oči izmozganega profesorja Jereta in kakor da mi z zadnjimi močmi kličejo njegove uvele, a tako žive ustnice, me je presunilo do globin: 'Bog daj, da bi veliko napravili za sveto teologijo!' 'Sveto teologijo!' Ne za zgolj možgansko, marveč sveto teologijo! Rajši nič kakor pa takšna teologija, kakršna se mi ponuja v tej kričeči knjigi! Rajši grem kamenje tolči kakor pa sprejemati in naprej prodajati takšno neevangeljsko žaganje! Ne, nikoli! – In če sem se čutil do kraja utrujenega in vsega naveličanega, kolikokrat mi je ob taki priliki spet prišla v ušesa beseda o 'sveti teologiji', za katero je vendar treba nekaj napraviti, vsaj nekaj! Napraviti nekaj ne za ideologijo, temveč za 'sveto teologijo', za 'sveto', ki edina more biti 'teologija v službi človeka' in njegovega odrešenja. Za človeka, ne za abstrakcijo! Za človeka zato, ker za Boga. Prav zato za človeka, ker za Boga!"

Prof. dr. Strle je svoje študente, ki jih je poznal osebno, predvsem vzgajal. Znano je, da apostolska spodbuda papeža Janeza Pavla II. "Pastores dabo vobis" poudarja, da so profesorji hkrati in predvsem vzgojitelji: "Tisti, ki kot teološki profesorji uvajajo in spremljajo bodoče duhovnike v svete vede, imajo posebno vzgojno odgovornost. Izkušnja nam pravi, da je njihova odgovornost za razvoj duhovniške osebnosti večkrat bolj odločilna kakor odgovornost drugih vzgojiteljev."¹⁷

Kako pozorno nas je prof. Strle sprejemal v svoji "celici" h kolokviju o obveznem branju. Vsem svojim slušateljem in študentom je podaril kot najdragocenejšo dediščino pričevanje svojega življenja. Znal je biti tudi zahteven, saj je vedel, da bo s tem študentom najbolj koristil. Že na samem začetku predavanja leta 1957/1958 je zapisal: "Ego repellam te ... Če ljubim B., bom rad sprejel nase trud, da prodrem čim globlje v resnice, ki jih nam je razodel. Zaradi nevednosti je prav veliko ljudi pogubljenih, a nevednost izvira premnogokrat iz lenobe, pa tudi raztresenosti. Človek, ki se je Bogu posvetil, naj se posveti res vsega, ne pa da mu v semenišču gredo vse druge stvari po glavi. Prej smo večinoma že na gimnaziji preboleli razne študentske bolezni, sedaj jih preživljate mnogi v akademskih letih. 'Študirajo po akademsko, znajo pa po gimnazijsko, ali še slabše.' Pomanjkanje teološkega znanja je ena od prav zelo velikih ovir uspešnega dušnega pastirstva. Kaj pomaga vsa spretnost, če pa ni globine. Globino pa da temeljit študij in molitev." Iz te ali kakšne druge podobne zahtevnosti vidimo, da je dr. Strle hotel biti teolog le zato, ker je hotel biti pastir in apostol. Saj je večkrat rekel, da je bil kot fant pastirček in je to tudi ostal.

Svoji zadnji večji knjigi je dal pomenljiv naslov *Teologi za prihodnost*. Ali ne spada v to častitljivo družbo tudi on sam? Ob njegovi 75-letnici je nadškof dr. Alojzij Šuštar zapisal: "Leta, ki so za prof. Strleta bolj ali manj hitro minevala, so bila izredno bogata, dobesedno življenje za druge in razdajanje v najrazličnejših oblikah: v dušnem pastirstvu,

na prižnici in v spovednici, pri veroučnih urah in na predavanjih na Teološki fakulteti, v nešteto razpravah, člankih in pogovorih. ... Ne samo ljudje, učenci in sobratje prof. dr. Antona Strleta, in toliko drugih, ki so bili deležni njegovega duhovnega bogastva, njegove srčne dobrote in njegove pomoči iz vere, upanja in ljubezni, ampak tudi njegove knjige in njegovi spisi bodo še dolgo govorili o človeku, duhovniku, znanstveniku in pisatelju."¹⁸

Prof. Strle je in ostane eden največjih slovenskih teologov. Kardinal Joseph Ratzinger je našega rojaka takole orisal: "Profesorja Strleta sem smel spoznati leta 1974, ko smo se shajali člani Mednarodne teološke komisije. Mislim, da morem reči, da je srečanje z njim pri vseh članih te skupnosti tridesetih učenjakov iz najrazličnejših dežel sveta zapustilo velik vtis. Profesor Strle je sicer vedno ostajal skromno v ozadju; hotel se je učiti in spregovoriti samo tedaj, ko je imel povedati kaj zares svojega, česar drugi niso videli. A prav ta skromnost, da sam stopa v ozadje in daje prednost edinole boljšemu spoznanju resnice, je pritegnila pozornost nanj. Iz njegove ponižne in dobrotljive osebnosti je izhajala velika notranja svetloba; čutili smo, da je tega suhega človeka stik z Bogom povsem prežl. Tudi če je bilo mogoče na njem videti globoko asketsko življenje, je ta askeza govorila o tistem pozitivnem: o notranji bližini do Gospoda, ki je vse drugo postavljala na drugotno mesto. To življenje in mišljenje v občestvu s Kristusom je dajalo profesorju Strletu tisto moč presoje in tisto zmožnost razločevanja, ki ne moreta izhajati iz gole učenosti. Imel je oster čut za to, kaj je pravilno in kaj zgrešeno, kaj vero očiščuje in ji daje rast in kaj jo ruši; znal je – z eno besedo – razločevati duhove, in zaradi tega je bila njegova sodba dragocena in tehtna.

Zato sem zelo vesel, da je tu objavljen zvezek njegovih antropoloških spisov. Z njim more njegov prispevek k iskanju prave podobe o človeku postati bolj znan in bolj učinkovit. Pot Cerkve je človek, je dejal naš sveti oče; k temu pa je dodal, da je človekova

pot Kristus. Naše skupno vprašanje v zmedi našega časa je, kako naj človek najde svojo pot. To pa je navsezadnje vprašanje, kako more človek danes znova srečati Kristusa. K tej celostni antropologiji daje profesor Strele pomemben prispevek v tej knjigi, kateri želim veliko bralcev. Rim, na praznik sv. apostola Jakoba 1991. Kardinal Joseph Ratzinger".¹⁹

Misel kardinala Ratzingerja o razločevanju duhov smo mogli študentje in duhovniki doživljati ob prof. Strletu pri raznih srečanjih in tečajih. Prof. Strle se je moral pač s potrpežljivostjo in nenehnim odpovedovanjem samemu sebi uvajati v vedno bolj popolno učljivost božji volji. Kakšna brezpogojna predanost Bogu veje iz njega tedaj, ko so ga čakali zapor: "Molitve potrebujem. Sicer pa popolnoma zaupam v Marijo in Jezusa. Naj živi Kristus Kralj, proč z brezboštvom!" Pomislimo ob tem na Strletovo knjigo "Lojze Grozde, mladeč Kristusa Kralja,"²⁰ ki je bila tedaj gotovo pglavitni vzrok za avtorjev zapor. Smemo reči: Brez profesorja Strleta ni bilo blaženega Grozdeta!

Verjetno ni neutemeljeno predpostavljati, da je naslednje besedilo, natipkano na majhnem listku, Strletova avtobiografska izpoved, seveda v slogu njegove skromnosti skrita v tretji osebi. Takole se glasi: "Nekdo je pripovedoval. Veliko trpljenja je bilo v mojem življenju. Bil sem tudi več let v zaporu. Tudi večkrat močno bolan. Vendar če gledam nazaj, vidim, da je bilo v mojem življenju neprimerno več lepega in osrečujočega kakor pa bridkega. O bili so bridki trenutki, tudi bridki dnevi in tedni. Toda Bog mi je dal milost, da sem mogel po nekaj časa trajajočih bojih najti vedno znova mir v zedinjenju s Kristusovim trpljenjem. In sem potem doživljal prav v zelo hudih okoliščinah silno veliko notranjega veselja. Videl sem tole: Pot do globokega veselja je to, da človek ne išče veselja in tolažbe, marveč da skuša z vso prizadevnostjo in pripravljenostjo spolnjevati Božjo voljo. In da se pri tem vedno znova združuje s Kristusom, ki je vedno spolnjeval njegovo voljo, in z Marijo, ki je hotela biti le Gospodova dekla.

Kadar so prišli nadme najhujši trenutki, tedaj sem se vedno še posebej v duhu pridružil trpečemu Gospodu v skrivnosti njegovega trpljenja na Oljski gori in na križu ali v bridkih urah, ko je bil priklenjen na steber, ko so ga bičali. In čez nekaj dni, če ne prej, se je moji duši naselilo globlje veselje, tiho, a svetlo in spokojno, kakor pa je bilo pred nastopom te bridkosti."

Drugo besedilo o sebi, tipkopolis brez datuma, ima naslov *Kristus v mojem življenju*. Strle piše: "Najprej to, kar sem nekoč objavil v Družini (24. 11. 1974). Z veliko težavo in z odporom zaradi tega, ker gre tu za nekaj notranjega, za skrivnost, ki je človeku lastna in ki je ne more odkrivati kar tako drugim ... Kristusa prav zares izkušam vedno kot osvoboditelja. Bolje povedano: Ob Kristusu se čutim vedno najbolj osvobojenega raznih meja, ob katere zadevam. Nekoč so pri teološkem tečaju govorili, da se mora človek čutiti popolnoma sproščenega. Jaz se ne čutim povsem sproščenega nikdar, razen pred Bogom, kakršen se mi odkriva v J. Kr. On me pozna do dna, on me sprejema brezpogojno. Seveda so z moje strani postavljeni nekakšni pogoji: da se mu dajem. Vendar vem, da mora on sam dopolniti, kar manjka pri meni, on sam odstranja ovire. In on jih lahko. ...

Kako bi bilo lepo, če bi smel človek delati, kar bi hotel. Kako lepo bi bilo, če bi Boga ne bilo! Nekaj izrazito nietzschejevskega je bilo v meni: Kakor da je Bog nekdo, ki je kakor nadležen opazovalec, ki čaka, kaj bo pri meni našel kaj takega, da me bo gnjavil, da me bo uničil. – Še danes nekako čutim, kako so me stiskali strašni strahovi pred pogubljenjem in sem nenehoma ponavljal obrazec kesanja. Potem sem videl polagoma, da me Gospod sprejema, da me ljubi, da se njemu popolnoma lahko predam v vsej celoti. Nekoč so bile pete litanije MB pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesom. Tedaj sem z vso močjo začutil, da me Bog kliče na pot prizadevanja, da bi živel po evangeliju. ... Edino moč, ki sem jo videl zmagovati nad smrtjo, je bil Kr. Velikonočni prazniki so bili zame višek,

predvsem velikonočna procesija proti večeru na velikonočno soboto. Edini zmagovalac nad smrtjo, edini pravi osvoboditelj. Na strahovito temnem ozadju te drame človek lahko vidi tem sijajnejšo podobo/tem sijajnejši lik/vstalega Gospoda. 'Ali ni bilo potrebno, da je Kristus to pretrpel in tako šel v svojo slavo?' Vselej, ko berem to Lukovo poročilo o emavških učencih, se moram premagovati, da ostanem miren."

Prisluhnimo spet njegovemu dnevniškemu zapisu z dne 8. 6. 1960: "Napovedana mi je operacija za jutri. Tako mi je, kakor da bi šel na potovanje. Nekoliko nervoze in hrepenenja po neznanem, čeprav tudi odpor, da se moram odtrgati od tega, kar me obdaja. Sicer pa se bom nekoč moral čisto zares napotiti na zelo dolgo pot, ki pa bodo njene razdalje v trenutku premagane. Nič ne vem, ali si tega želim ali ne. 1945 sem imel tiho hrepenenje, da bi se življenje končalo v onstransko pravo življenje. Tako sem se čutil izčiščenega tedaj. Zdaj me veže več vezi na svet. Ali je vse prečiščeno z nadnaravnim namenom ali ne, ali sem do vseh globin božji ali ne? Moj Bog, Ti me poznaš. Tebi se izročam – po presv. Srcu Jezusovem in Marijinem. Gotovo je to, da vsaj toliko milosti deluje v meni, da mi svet brez najtesnejšega odnosa do Boga sploh ne more nuditi ničesar. Svetnega veselja brez ozira na Boga ne morem uživati. Kako hvaležen moram biti za to v globini svoje ničvrednosti!" Ali na drugem mestu: "Zahvaljujem se iz srca vsem dobrotnikom, ki sem jih v življenju kar naprej srečeval, velikim dobrotnikom tudi glede zgleda krščanskega in duhovniškega življenja. 'Po Marijinih rokah se vsega darujem Jezusu Kristusu, da bom potrpežljivo nosil svoj križ vse dni življenja' – to je po vseh vodilih življenja moje zadnje vodilo."²¹ Ali ni v tem vodilu jedrnato zajeto njegovo novomašno geslo: "Povsod Boga?"

Da bi mogel izpolnjevati ta veliki program, si je dr. Strle vneto prizadeval, da bi bil "skriti človek srca". V začetku adventnega časa si je na primer zastavil tole: "Advent: 1. Boljša molitev, jutranja, večerna; posvečevanje

stanovskega dela, potrpežljivost. 2. Več dobrih del: Ne le telesna, ampak tudi duhovna dela usmiljenja. Da bomo zares pripravljeni sprejeti Kristusa, da bo božič posegel v naše življenje. Ne odlašajmo. Če bomo sedaj spet odlašali, bomo morda odložili za vselej. In potem bo lahko prepozno. Prejem zakramentov. Prejem zakramentov pa je zvezan s celo vrsto drugega. Ta teden naj bo priprava na Marijin najlepši praznik, naj bo tako rekoč v marijanskem izročanju. Odrešenje se približuje: Dvignite glave v zaupanju, v pričakovanju božje rešitve. V nas samih se mora odvijati priprava. Pomoči za svoje spreobrnjenje naj iščemo pri Bogu samem. Da bi bili tako pripravljeni, da bomo mogli Kristusa z vsem srcem sprejeti."²²

Naj k temu dodam še nekatere druge Strletove sklepe v njegovem molitvenem in duhovnem življenju: "Komaj sem mogel prenesti silo velike božične skrivnosti in tudi posel." (25. 12. 1956) "Čutil sem, da moram za čast Marijino, kar je istovetno s častjo božjo, čim več storiti: vse, kar je v moji moči, podpirani od božje milosti." (16. 9. 1957) "Uvodna služba božja v kapeli Alojzijevejšča! Zborna maša, ki mi je res ugajala. Zlasti pete zborne prošnje pri darovanju. Prva sobota, maša De Beata. Kako lep evangelij! Naročilo, naj božjo voljo spolnujem. O če bi jo mogel tako kakor v dnu srca hrepenim – pa sem tako slaboten. Biti moram samo orodje – orodje je pa lahko slabotno, če se prepusti causa principali. Živo se zavedam, kako nekaj velikega je, stopati pred tiste, ki jim bo Gospod pri mašniškem posvečenju govoril: Vi ste moji prijatelji!" (1. okt. 1960) "...Vsako jutri recitirati tudi 'Veni, S. Sp. (Pridi, Sveti Duh)' v zedinjenju z Marijo. Koncentrirati vse sile na veliki cilj, ki sem ga po neizmerni božji milosti že tako zgodaj s tako silo in jasnostjo imel pred očmi, a sem ga tolikokrat zatemnil s majhnimi nezvestobami, ki so bile velike žalitve Gospoda, ki je bil tudi v najtemnejših urah tako neizmerno dober do mene, da me je tako zgodaj poklical k duhovništvu, me tako čudovito varoval v najtežjih položajih." (5. 7. 1963) Te najbolj osebne

odločitve prof. dr. Antona Strleta nam dovoljujejo vsaj majhen vpogled v njegovo Bogu predano duhovniško življenje, iz katerega je rasla vsa njegova teologija. Skratka: Strletova teologija je bila v celoti "klečeča teologija". Prof. Strle je vedel – podobno kakor Balthasar – da "je teologija razpeta med brezni češčenja in pokorščine ter ponižne ljubezni. Vedel je, da se more teologija porajati samo iz dotika z živim Bogom in da se uresničuje v molitvi." (Kard. J. Ratzinger)

Prof. Strle mi je zadnji teden pred smrtjo ob branju knjige Božjega služabnika Antona Vovka *V spomin in opomin*²³ dejal: "To je zgodovina Cerkve na Slovenskem." Prepričani smo, da bo tudi njegovo ime z velikimi črkami vpisano v zgodovino Cerkve na Slovenskem. Vpisano pa bo predvsem v knjigo življenja pri troedinem Bogu, katerega je ljubil z vso predanostjo in mu služil z molitvijo in učenjem, z življenjem in trpljenjem.

Bodimo hvaležni Bogu za tako dobrega in svetega človeka, gorečega Marijinega častilca, ki je ostal zvest in pokončen tudi v najhujših preizkušnjah življenja. Kolikokrat je govoril z apostolom Pavlom: "Naša sedanja lahka stiska – ki pa je včasih še kako bridka! – nam pripravlja čez vso mero veliko, večno bogastvo slave." (2 Kor 4,17) Strletov zgled nam govori: "Povsod Boga!"

1. Doslej so bili objavljeni naslednji večji zapisi o prof. dr. Antonu Strletu: Anton Štrukelj, *Der theologische Beitrag von Prof. Dr. Anton Strle zur Marienverehrung in Slowenien*, v: *Mater fidei et fidelium. Collected Essays to Honor Theodore Koehler on His 80th Birthday*, Marian Library Studies. A New Series, Volume 17–23, University of Dayton, USA, Dayton, Ohio 1991, 380–387. Ponatis z naslovom: *Die Mariologie als Herzstück der Ekklesiologie*, v: Anton Štrukelj, *Kniende Theologie*, EOS Verlag St. Ottilien 1999, 85–95. Druga, razširjena nemška izdaja: 2004, 127–136. Slovenski prevod: *Mariologija kot srčika ekleziologije*, v: A. Štrukelj, *Klečeča teologija*, Ljubljana 2000, 143–154. Ruski prevod: *Mariologija kak sjezdce ekkleziologiji*, v: A. Štrukelj, *O slave Božijej*, Moskva 1999, 83–94. Italijanski prevod: *Mariologia come il cuore di mariologia*, v: A. Štrukelj, *Teologia e santità*, Milano 2010, 167–178. Poljski prevod: *Mariologia jako centralna szczę ekleziologii*, v: W służbie Bogurodzicy. 10-lecie Polskiego Towarzystwa Mariologicznego (1999–2009), Częstochowa 2009, 279–287. Ponatis: *Mariologia jako centralna czę ekleziologii*, v: A. Štrukelj, *Teologia i świętość*, Lublin 2010, 55–164. Glej tudi A. Štrukelj: *Biseromašnik prelat prof. dr. Anton Strle*, v: Tretji dan 30 (junij/julij 2001)

- 101–103; Anton Štrukelj, *Povsod Boga. Življenje in delo prof. dr. Antona Strle*, v: *Communio* 13 (2003) 291–306. Na teološki fakulteti univerze v Ljubljani je bila dne 3. 12. 2003 spominska seja, kjer je imel A. Štrukelj predavanje, ki je nato izšlo v tisku: "Povsod Boga". *Prelat prof. dr. Anton Strle*. In *Memoriam* (21. 1. 1915–20. 10. 2003), v: *Bogoslovni vestnik* 64 (2004), 211–225. – Anton Štrukelj, *STRLE Anton*, v: *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon*, Bd. 32 (2011), 1357–1379.
2. Potrdilo Komande taborišča vojnih ujetnikov Št. Vid nad Ljubljano: "Potrjujemo, da je tov. Sterle Anton! Roj. ---- izpuščen na prostost dne 18. 7. 1945 glasom naloga OZNE mesta Ljubljane iz taborišča Št. Vid ter se ima javiti pri pristojnem kvartu." Dva podpisa, brez datuma. - To potrdilo je v Strletovem arhivu.
 3. Uradno potrdilo Uprave KPD v Ljubljani z dne 26. 7. 1952 pravi: "Podpisana uprava potrjuje, da je bil tov. Anton Strle, rojen dne 20. (napaka!) 1. 1915 v Osredku Št. Vid nad Cerknico, stalno bivač v Lj. Dolničarjeva 2 v tukajšnjem zaporu od 1. 9. 1947 do 26. 7. 1952 ko je bil po nalogu -a III. (nečitljiva beseda pri pikah) izpuščen na prostost radi prestane kazni. Imenovani je bil obsojen od Okrož. Sodišča Novo Mesto s sodbo z dne 1. 9. 1947 opr. Štev. K 193/47-45 na kazen 5 l. str. zap. z omej. Drž. Prav. S.F. - S.N.! Upravnik: Oblak Ivan(?)" Hrbtna stran tega potrdila: Uprava za notranje zadeve MLO gl. mesto Ljubljana. Potrdilo: "Onstran navedeni Strle Anton, se je po prestani kazni, dne 29. julija 1952 javil na tuk. Upravi. Ljubljana, dne 29. julija 1952. S. f. - s. n.! Referent..... (nečitljiv)"
 4. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, Sodba v imenu ljudstva (I Ips 188/2013), Ljubljana, 6. junija 2013. Zapisnika-rica Ines Hiter, l.r., Predsednik senata: Branko Masleša, l.r. (7 strani).
 5. Glej Strletov rokopis z dne 20. 5. 1956, kjer so ob koncu navedene razprave: 1) Slovenski mariolog Schönleben o soglasju vernikov kot teološkem viru. (Ob stoletnici proglastitve Marijinega brezmadežnega spočetja.) 2) Nekaj opomb k Schönlebenovim mariološkim delom. - /K temu delcu je pripomniti, da je važno tudi za profano literarno zgodovino, ker je v njem dokazano, da je Schönlebenovo delo "Vera ac sincera sententia" izšlo v dveh izdajah, enkrat s pravim imenom, enkrat s psevdonimom./ 3) Schönleben o mnenju sv. Tomaža Akvinskega glede Marijinega brezmadežnega spočetja. 4) Schönleben in Ambrozij Catharinus. 5) Nekaj pripomb o razvoju dogem. – Ob stoletnici razglasitve dogme o brezmadežnem spočetju. 6) Vprašanje kerigmatične teologije. V pripravi so sledeče razprave: 1) Molitev za časne zadeve in božja previdnost. 2) Oris nauka o splošnem duhovstvu. 3) Sodelovanje laikov pri apostolskem poslanstvu Cerkve.
 6. Strletov dnevnik z dne 20. 2. 1957.
 7. Poziv na nastop kazni: Dokument OLO Ljubljana z dne 19. 3. 1957, na naslov Dr. Strle Anton, Planina pri Rakeku št. 33: "S sodbo okrajnega sodišča v Ljubljani štev. III Ks 13/57 z dne 22. 1. 1957 ste bili obsojeni na 2 /dva/ meseca zavora po čl. 119 KZ (Vzbujanje verske nestrpnosti). Pozivamo Vas, da se javite dne 27. 3. 1957 na prestajanje kazni v okrajnih zaporih v Ljubljani, Miklošičeva 9, sicer bo odrejen prisilni privod po organu LM. Po pooblastilu načelnika Albina Ljubič."
 8. Izjava in prošnja dekana teološke fakultete dr. Stanka Cajnkarija, 23. marca 1957, štev. 92/57.
 9. Strletov dnevnik z dne 5. 9. 1957: "Delaj, kar delaš!"
 10. Vsi dokumenti so na Teološki fakulteti v Ljubljani.
 11. Anton Strle, Bibliografija, v: isti, *Živo upanje. Velikonočna skrivnost*, Izbrani spisi 2, Družina, Ljubljana 1990, 379–407 (sestavil A. Štrukelj. Prvi seznam je sestavila s. Leticija Kovač OSU). P. dr. Andrej Pirš FSO zdaj dopolnjuje ta seznam, zlasti na osnovi številnih Strletovih člankov v Družini in poznejših objav. Vseh enot je zdaj okoli 650.
 12. Leto svetnikov, MD Celje² 1999–2000.
 13. Katekizem katoliške Cerkve, Slovenska škofvska konferenca, Ljubljana 1993² 2008.
 14. Anton Strle, *Vera Cerkve*, MD, Celje² 1997.
 15. Koncilski odloki. Konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962–1965). Slovenski prevod s splošnim uvodom in posebnimi uvodi k posameznim dokumentom, Ljubljana² 1995, ³ 2004.
 16. Glej Anton Strle, "Koncilski odloki" in poštenost, v: *Znamenje* 11 (1981) 85. Dejstvo, da je prof. dr. Strle dal shraniti edino ta svoj rokopis tudi v uradno mapo med svoje dokumente na Teološki fakulteti, je pač dovolj zgovorno.
 17. Janez Pavel II., ap. spodbuda Dal vam bom pastirjev, CD 48, Družina, Ljubljana 1992, 67.
 18. Alojzij Šuštar, *Spremna beseda v: Anton Strle, Živo upanje. Velikonočna skrivnost*, Ljubljana 1990, 5–6.
 19. Kardinal Joseph Ratzinger, *Spremna beseda v: Anton Strle, Božja slava – živi človek. Teološka antropologija*, Ljubljana 1992, 5–6 nemško (7–8 slovensko).
 20. Lojze Grozde, mladeč Kristusa Kralja, Ljubljana 1944. Kasneje je izšel tudi francoski prevod s spremno besedo škofa Gregorija Rožmana in številni ponatisi Strletove knjige.
 21. Iz oporoke z dne 12. marca 1974.
 22. Strletov rokopis brez datuma.
 23. Anton Vovk, *V spomin in opomin*, Družina, Ljubljana 2003.